

ก็พร้อมที่จะต่อสู้ศัตรูที่มารุกราน มีความจงรักภักดีและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ยิ่งชีวิต แบ่งชั้นบุคคลตามหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคม มีกิริยามารยาทเรียบร้อย สุภาพอ่อนน้อม ยกย่องความสุจริต ตีต่อมิตรและรักคักคี่ศรี

สุภาสิตพระร่วงใช้ถ้อยคำคล้องจองกัน ส่วนนกะทัดรัดจับใจ จึงมีผู้จดจำไว้ได้มาก และนำไปดัดแปลงแทรกไว้ในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ เช่น กาพย์มหาชาติ สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม กัณฑ์กุมาร ตอนชูชกตีสองกุมาร พระเวสสันดรทรงรำพึงว่า เหมือนชายชาติเสื่อมศรีริษยามาตีกันสกัดปลาที่หน้าไซ ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดกได้ยกย่องความในสุภาสิตพระร่วงไปไว้หลายตอน เช่น

กัณฑ์ทานกัณฑ์ ตอนพระนางมัทรีตรัสสอนสองกุมารว่า อย่าไฝสูงให้เกินศักดิ์ กัณฑ์ชูชก ตอนพราหมณ์ ชาวบ้านทุนวิฐูตกระทบกระเทียบนางอมิตตดาว่า จะมารักเหากว่าผม จะมารักลมกว่าน้ำ จะมารักถ้ำกว่าเรือน จะมารักเดือนยิ่งกว่าตะวัน และตอนชูชกกล่าวแก่เจตบุตรว่า เราคิดว่า จะอาสาเจ้าจนตัวตายตามสุภาสิต กัณฑ์มัทรี ตอนพระเวสสันดรสร้างตรัสต่อว่าพระนางมัทรีว่า เข้าเถื่อนเจ้าสิมพรา

เสภาขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม กล่าวถึง สุภาสิตบัณฑิตพระร่วง โคลงโลกนิติ กล่าวถึงสุภาสิตหลายบทที่มีใจความตรงกับสุภาสิตพระร่วง เช่น การเรียนวิชา การดำเนินโทษผู้อื่น การยอมเสียสละเพื่อรักษาศักดิ์ การไม่คบคนพาล นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำสุภาสิตพระร่วงมาพระราชทานเป็นโคลงสี่สุภาพ ชื่อว่า สุภาสิตพระร่วงคำโคลง และพระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษณ) แปลงสุภาสิตพระร่วงบางบทเป็นโคลงสี่สุภาพ ลงพิมพ์ในวารสารวชิรญาณ

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

๑. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติผู้แต่งเรื่อง สุภาสิตพระร่วง นำข้อมูลมารวบรวมกันตั้งสมมุติฐานเรื่องผู้แต่ง แล้วสรุปผลว่าผู้แต่งน่าจะเป็นใคร เพราะเหตุใดจึงเชื่อเช่นนั้น
๒. หากคำสอนหรือข้อคิดที่ได้จากเรื่องสุภาสิตพระร่วง แล้วนำมาเขียนแผนภาพความคิดเกี่ยวกับการนำคำสอนหรือข้อคิดไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. ตำรับทำวศริจุฬาลักษณ์

 ผู้แต่ง นางนพมาศ เป็นธิดาพระศรีมโหสถกับนางเรวดี บิดาเป็นพราหมณ์บุโรหิตในรัชกาลพระร่วงเจ้า ซึ่งสันนิษฐานกันว่าเป็นพระยาสิทธิ นางนพมาศได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดาทั้งทางจริยศึกษา และพุทธศึกษา มีความรู้สูงทั้งภาษาไทยและสันสกฤต ศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ การแต่งกาพย์กลอน โหราศาสตร์ การขับร้อง และการช่างสตรี นางนพมาศได้ถวายตัวรับราชการในพระร่วงเจ้า มีความดีความชอบพิเศษ เช่น ประดิษฐ์โคลงลอยพระประทีปเป็นรูปดอกบัว ได้รับตำแหน่งเป็นสนมเอก มีบรรดาศักดิ์เป็นท้าวศรีจุฬาลักษณ์

ประวัติ หนังสือเรื่องตำรับทำท้าวศรีจุฬาลักษณ์ มีชื่ออื่นอีกว่า เรวดีนพมาศหรือนางนพมาศ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงวินิจฉัยไว้ในคำนำฉบับพิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ ว่า เรื่องราวของหนังสืออาจมีจริง แต่สำนวนภาษาคงจะแต่งขึ้นใหม่ระหว่าง รัชกาลที่ ๒ กับรัชกาลที่ ๓ โดยเฉพาะนิทานแทรกเรื่อง นางนกระต้อยตีวิต นางนกระเรียน และนางข้าง ซึ่งเป็นข้อความเปรียบเทียบบริภาษความประพฤติของนางใน สันนิษฐานว่าเป็น พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชวินิจฉัยว่า นพมาศ เดิมคงหมายถึง พิธี ๙ เดือน คือ เว้นเข้าพรรษา ๓ เดือน

ข้อความที่ยืนยันแจ้งชัดให้เห็นว่าหนังสือเรื่องนี้มีผู้แต่งเดิมเพิ่มข้อความขึ้นใหม่ในภายหลัง คือ ตอนที่ว่าด้วยชนชาติฝรั่งหลายชาติซึ่งยังไม่ได้เข้ามาในประเทศไทยสมัยกรุงสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่าอเมริกันก็เพิ่งเกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา* เพราะฝรั่งช่างทำแผนที่คนหนึ่งไปทำแผนที่ให้ปรากฏรู้ได้ว่าเป็นทวีปหนึ่งต่างหาก มีชื่ออินเดียฝ่ายตะวันตกดังที่เข้าใจกันมาแต่ก่อน จึงได้เรียกทวีปนั้นว่าอเมริกา นอกจากนี้ยังมีข้อความกล่าวถึงปืนใหญ่ซึ่งยังไม่มีในสมัยนั้นด้วย

อย่างไรก็ดี **ท้าวศรีจุฬาลักษณ์** เป็นบุคคลที่มีจริงสมัยสุโขทัย เป็นตำแหน่งพระมเหสี ดังปรากฏในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย เช่น จารึกวัดอโศการาม สุโขทัย พ.ศ. ๑๙๔๒

ลักษณะการแต่ง แต่งเป็นความเรียงร้อยแก้ว บางตอนเป็นบทดอกสร้อยซึ่งแต่งเพิ่มเติมภายหลัง

ความมุ่งหมาย เพื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมด้านประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่สมัยสุโขทัย และเพื่อเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตนแก่ข้าราชการฝ่ายใน

เรื่องย่อ เริ่มต้นกล่าวถึงประเทศ ภาษา และชนชาติต่าง ๆ เช่น ชมพูประเทศ มัชฌิมประเทศ บัจฉันทประเทศ และสิงหลประเทศ แบ่งเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น มคธพากย์ สยามพากย์ ทริภุญชัยพากย์ กัมพูชพากย์ และกล่าวถึงชนชาติต่าง ๆ เช่น ไทย ลาว เขมร พม่า รามัญ และมะริกัน (อเมริกัน) ฯลฯ ต่อจากนั้นยกพระเกียรติพระร่วงเจ้า และบรรยายสภาพความเป็นอยู่ของชาวสุโขทัย ประวัตินางนพมาศตั้งแต่เยาว์วัย การศึกษา การเข้ารับราชการ ความดีความชอบในขณะรับราชการ โดยประดิษฐ์โคมรูปดอกบัวพานหมากสองชั้นรับแขกเมือง และพานดอกไม้สำหรับบูชาพระรัตนตรัย บรรยายถึงคุณธรรมของนางสนม ตลอดจนพระราชพิธีต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีจองเปรียงลอยพระประทีป พระราชพิธีคเชนทร์ศวसनาน พระราชพิธีจรดพระนังคัล

* ชาวอเมริกันประกาศอิสรภาพจากอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๙ ตรงกับวันที่ ๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๗๗๖ ชาวอเมริกันจึงถือวันที่ ๔ กรกฎาคม เป็นวันชาติ.

ตัวอย่างข้อความบางตอน

ประวัติลอยกระทง

ครั้นถึงโคมรูปดอกกระมุทของข้าน้อย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดพระเนตรพลาถรัส ชมว่า โคมลอยอย่างนี้งามประหลาดยังหาเคยมีไม่ เป็นโคมของผู้ใดคิดกระทำ ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ก็กราบบังคมทูลว่าโคมของนพมาศธิดาพระศรีมโหสถ... จึงมีพระราชบริหารบำหยัดสถาปสรว่า แต่นี้สืบไปเบื้องหน้าโดยลำดับ กษัตริย์ในสยามประเทศถึงกาลกำหนดนักขัตฤกษ์วันเพ็ญเดือนสิบสอง พระราชพิธีจงเปริยงแล้ว ก็ให้กระทำโคมลอยเป็นรูปดอกกระมุท อุทิศสักการบูชาพระพุทธรบาท นมมทานที่ตราบเท่ากัลปาวสาน อันว่าโคมลอยรูปดอกกระมุทก็ปรากฏมาจนเท่าทุกวันนี้

วิจารณ์นางใน

บางคนงามพิมพ์พักตร์ผุดผ่องดั่งนวลเดือน นัยน์เนตรคมขำยิ้มแล้วจึงกล่าววาจา แต่ประพุดิตนเหมือนด้วยปอมขาง ไว้จริตกิริยาสูงส่งดั่งนี้ก็มี บางคนงามสะสวยระหวายทอดกรกราย ชายนัยนาดังครแสงแหวงหทัย จะตกแต่งกายช่างชำเสียทุกอย่าง ออกจากจวนก็จวนจะไม่ทันเพล่าเฝ้ารับราชกิจพอเป็นกิริยาบุญบ้างเล็กน้อย ไม่นั่งนานตะลิวเล่นเร็วเหมือนปลูมชมกันว่าดี

คุณค่าและความสำคัญของเรื่อง

หนังสือเรื่องนางนพมาศให้ความรู้ทางขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นอันมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการทรงพระราชนิพนธ์พระราชพิธีสิบสองเดือน ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การแสดงให้เห็นศิลปะการช่างสตรี เช่น การประดิษฐ์โคมลอย และการจัดดอกไม้ หนังสือนี้เชื่อกันว่าได้มีการดัดแปลงแต่งเติมภาษาและสำนวนผิดแผกไปจากของเดิมเป็นอันมาก

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

๑. ศึกษาประเพณีลอยกระทงในปัจจุบันเปรียบเทียบกับเรื่องตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์
๒. รวบรวมความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีจากตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์เปรียบเทียบกับขนบธรรมเนียมประเพณีปัจจุบัน

สรุป

วรรณคดีสมัยสุโขทัยมีลักษณะเป็นการบรรยายสภาพบ้านเมือง วัฒนธรรม และการอบรมสั่งสอนศีลธรรม มากกว่าการให้ความบันเทิง การศึกษาวรรณคดีสมัยสุโขทัยจึงทำให้เห็นสภาพบ้านเมืองและวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย ทั้งยังสามารถนำข้อคิดจากวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อีกด้วย